

Warszawa, 04/09/2024 r.

Stanowisko grupy dyrektorów instytutów naukowych PAN w sprawie założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy o Polskiej Akademii Nauk

Większość badań naukowych na świecie jest finansowana ze środków publicznych, co jest niezbędne, ponieważ wiele projektów naukowych, zwłaszcza w dziedzinach takich jak medycyna, fizyka czy astronomia, wymaga ogromnych nakładów finansowych. Państwa inwestują w naukę, widząc w niej narzędzie rozwoju technologicznego, gospodarczego oraz społecznego. Państwo polskie łącznie na badania i rozwój przeznaczają jedynie 1,46 proc. PKB (14 miejsce wśród 27 państw UE, dane z 2022¹), w tym ok. 0,028 % PKB² na finansowanie instytutów PAN³. Tak niskie nakłady determinują pozycję polskiej nauki w skali światowej. W tych warunkach to Instytuty Polskiej Akademii Nauk zajmują najwyższą w światowych rankingach pozycję wśród krajowych instytucji naukowych (wg. najnowszego rankingu SCIMAGO⁴, instytuty PAN zatrudniające łącznie niewiele ponad 4 tys. uczonych zajmują 229 pozycję, zaś kolejne polskie instytucje naukowe plasują się na miejscu 739 (Uniwersytet Jagielloński, około 4 tys. uczonych⁵) oraz miejscu 991 (Uniwersytet Warszawski, około 4 tys. uczonych⁶). Uważamy, że najlepszym sposobem dalszego wzmocnienia PAN byłoby strategiczne dofinansowanie jej placówek naukowych na poziomie najlepszych uniwersytetów badawczych (obecnie np. każdy z wymienionych wyżej uniwersytetów dostaje subwencję ponad 1 miliard zł, podczas gdy wszystkie instytuty Polskiej Akademii Nauk ponad 800 milionów zł⁷), przy jednoczesnym pozostawieniu dużej autonomii w zakresie wewnętrznej organizacji korporacji oraz sposobu merytorycznego nadzoru przez nią placówek PAN. Najwyraźniej autonomia nie przyniosła do tej pory tej instytucji szkody i zawsze stwarza pole do ulepszeń. Wierzymy, że te dwa filary – autonomia organizacyjna i godne finansowanie - zagwarantowałyby dalszy rozwój naszej instytucji, a równocześnie skutecznie ograniczyłyby, pokusy wpływów politycznych na naukę, teraz i w przyszłości. Ministerstwo posiada instrumenty wpływu na działalność instytutów PAN (kryteria ocen, sprawozdania roczne, kontrole okresowe, granty celowe etc.), co akceptujemy w całej rozciągłości, ale równie mocno protestujemy przeciw pomysłom ręcznego sterowania naszą działalnością przez polityków i urzędników. *Primum non nocere* obowiązuje nie tylko lekarzy.

Lista sygnatariuszy w kolejności alfabetycznej znajduje się na następnej stronie.

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=R%26D_expenditure&oldid=645219#Gross_domestic_expenditure_on_R.26D

² Jeśli PKB PL = 3 074 800 000 000 = 100% to 886 600 000 = 0,0288343957330558

³ Wartość PKB Polski:

https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5481/4/19/1/rachunki_narodowe_wedlug_sektorow_i_podsektorow_instytucjonalnych_w_latach_2019-2022.pdf

⁴ <https://www.scimagoir.com/rankings.php?country=Eastern%20Europe>

⁵ <https://welcome.uj.edu.pl/pl/more/about-ju>

⁶ <https://www.uw.edu.pl/uniwersytet/fakty-i-liczby/>

⁷ <https://miesiecznik.forumakademickie.pl/czasopisma/fa-6-2024/subwencja-2024-w-szerszym-tunelu%E2%80%A9/>

Sygnatariusze stanowiska:

Prof. dr hab. Małgorzata Filip dyrektor Instytutu Farmakologii PAN

Prof. dr hab. Maciej Górny, zastępca dyrektora ds. naukowych Instytutu Historii PAN

Dr hab. inż. Krzysztof Grochla dyrektor Instytutu Informatyki Teoretycznej i Stosowanej PAN

Prof. dr hab. Stanisław Mazur dyrektor Instytutu Nauk Geologicznych PAN

Prof. dr hab. Rafał Moderski dyrektor Centrum Astronomicznego im. Mikołaja Kopernika PAN

Prof. dr hab. Jarosław Stolarski dyrektor Instytutu Paleobiologii PAN

Prof. dr hab. Jan Marcin Węsławski dyrektor Instytutu Oceanologii PAN